

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Kateřiny Šimáčkové a JUDr. Bohuslava Hnízдила v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 16, Praha 1, proti rozhodnutí žalované ze dne 26. 5. 2010, č. j. 1381/10, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. 1. 2011, č. j. 9 A 138/2010 - 15,

takto:

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žalované **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Žalobce brojí včas podanou kasační stížností proti v záhlaví uvedenému usnesení Městského soudu v Praze, kterým bylo rozhodnuto, že se žalobci nepřiznává osvobození od soudních poplatků.

Městský soud své rozhodnutí o zamítnutí žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků odůvodnil tím, že sice žalobce doložil, že jeho majetkové poměry odůvodňují osvobození od soudních poplatků, avšak ani nemajetnému účastníkovi nemůže být osvobození od soudních poplatků přiznáno, pokud jeho návrh zjevně nemůže být úspěšný. Žalobce totiž napadl žalobou rozhodnutí, jímž mu žalovaná k jeho žádosti určila konkrétního advokáta k zastupování. Jinak rozhodnutí o určení advokáta pouze citovalo a konkretizovalo zákonná pravidla obsažená v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii. V posuzovaném případě žalovaná žalobci plně vyhověla: kladně rozhodla o jeho žádosti o určení advokáta a stanovila, že advokát bude poskytovat právní služby bez nároku na odměnu. Žalobce v žalobě vznáší námitky proti tomu, že žalovaná učinila obsahem rozhodnutí některá obecná pravidla poskytování právních služeb stanovená zákonem a taková polemika se zákonnými pravidly je předem odsouzena k neúspěchu. Jelikož tedy žaloba zjevně nemohla být úspěšná, městský soud zamítl žalobcovu žádost o osvobození od soudních poplatků.

Usnesení Městského soudu v Praze napadl žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížností. Stěžovatel sice ve svém podání uvádí, že není kasační stížností, avšak domáhá se po Nejvyšším správním soudu kasace napadeného usnesení. Stěžovatel nesouhlasí se závěrem soudu, protože soud posoudil věc tak, že převzal názory žalovaného. Dále pak uvádí, že soud prováděl posouzení věci samé, což je v tomto stádiu řízení nedovoleným výkonem státní moci. Závěrem se stěžovatel domáhá zrušení napadeného ustanovení.

Nejvyšší správní soud posoudil shodně jako soud městský podání stěžovatele jako kasační stížnost, ačkoli stěžovatel ve svém podání uvedl, že není kasační stížností. Z textu podání je totiž patrné, že je adresováno Nejvyššímu správnímu soudu, že stěžovatel nesouhlasí s napadeným usnesením městského soudu a že se domáhá, aby bylo zrušeno. Ze stěžovatelova podání je jeho úmysl bránit se proti napadenému usnesení evidentní. Jediný zákonem předvídaný postup, jak by Nejvyšší správní soud mohl věcně stěžovateli vyhovět, je právě takový postup, kdy bude stěžovatelovo podání posouzeno jako kasační stížnost, na jejímž základě by mohl Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušit. Ostatně svými podáními se stěžovatel domáhá kasace napadeného usnesení, přičemž takto může Nejvyšší správní soud rozhodnout právě jen prostřednictvím řízení o kasačních stížnostech.

Kasační stížnost je podle § 102 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, (dále jen „s. ř. s.“), přípustná. Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadené usnesení Městského soudu v Praze v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán jejím rozsahem a uplatněnými stížnostními důvody. Nejvyšší správní soud konstatuje, že napadené rozhodnutí přezkoumá z kasačního důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., ačkoli sám stěžovatel své námítky blíže nepodřazuje pod některý ze zákonem stanovených důvodů. Nejvyšší správní soud totiž dle své konstantní judikatury vychází z toho, že *„pokud ze znění kasační stížnosti vyplývají důvody seznamitelné a podřaditelné pod zákonné kasační důvody, není rozhodující, že stěžovatel své důvody nepodřadí jednotlivým zákonným ustanovením, či tak učiní nepřesně.“* (rozsudek ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS). Nejvyšší správní soud neshledal vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Při posuzování přípustnosti kasační stížnosti a zkoumání splnění podmínek řízení Nejvyšší správní soud netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Osvobození od soudních poplatků i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního žadatele. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků přitom vylučuje i právo na bezplatné zastoupení (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí (usnesení), jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému. Trvání na těchto podmínkách, vzhledem ke specifické povaze napadeného usnesení, by vedlo k popření cíle, jenž účastník podáním žádosti sledoval a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda účastník měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, dostupný na www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud tedy přistoupil k věcnému přezkoumání kasační stížnosti a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná. Nejvyšší správní soud pak odkazuje na jiná svá rozhodnutí, kdy posuzoval obdobnou situaci u stejných účastníků, např. na rozsudek č. j. 6 Ads 109/2010 - 47 z 15. 12. 2010.

Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je zařazen v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z dikce § 36 odst. 3 s. ř. s. především vyplývá, že účastník může být osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků. V daném případě stěžovatel požádal o osvobození od soudních poplatků, tím je splněn první předpoklad. Z napadeného rozhodnutí městského soudu vyplývá, že městský soud dospěl k závěru, že i třetí předpoklad, tedy doložení nedostatku prostředků, bylo v případě žalobce naplněno.

Městský soud naopak dospěl k závěru, že v posuzovaném případě nebyla naplněna zákonná podmínka osvobození od soudních poplatků, spočívající v tom, že podaný návrh na zahájení řízení není zjevně neúspěšný.

Druhá věta odst. 3 § 36 s. ř. s. k rozhodnutí soudu o žádosti o osvobození od soudních poplatků stanoví: „*Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost odmítne.*“ Nejvyšší správní soud je přesvědčen, že soud takto postupuje v situaci, kdy již ze samotných skutkových tvrzení a argumentů žadatele obsažených v návrhu je zcela zřejmé, že mu ve věci nemůže být vyhověno. Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že odmítnutím osvobození od soudního poplatku může dojít k vážnému omezení práva účastníka na soudní ochranu, avšak na druhou stranu výhoda spočívající v osvobození od soudních poplatků může být účastníku poskytnuta pouze při současném naplnění zákonem stanovených podmínek. V posuzovaném případě stěžovatel svou žalobou vůbec nebrotí proti výroku napadeného rozhodnutí, kterým bylo stěžovateli v plném rozsahu vyhověno, neboť mu byl ustanoven k bezplatnému právnímu zastoupení advokát. Stěžovatel se pouze brání proti upřesňujícímu vysvětlení a zákonným citacím o jednotlivých aspektech zastupování ustanoveným advokátem. Nejvyšší správní soud se tedy ztotožňuje se závěrem městského soudu, že podaná žaloba zjevně nemůže být úspěšná, neboť napadá rozhodnutí, jímž bylo věcně stěžovateli v plném rozsahu vyhověno. Dále je stěžovatelova žaloba zjevně nedůvodná, neboť nenapadá konkrétní zásah do jeho práva, avšak pouze text upozornění na zákonnou úpravu v oblasti poskytování advokátních služeb.

Mimo ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. se dílčím způsobem aplikuje rovněž ustanovení § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř.“), za použití ustanovení § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Citované ustanovení o. s. ř. pamatuje rovněž na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole. K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav, zaujal již názor i Nejvyšší správní soud, a to v rozsudku ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, v němž uvedl: „*Nejvyšší správní soud předně uvádí, že zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážít konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým městský*

soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu.“

Při rozhodování o přiznání či nepřiznání osvobození od soudních poplatků však Městský soud v Praze správně přihlížel k dalším okolnostem případu, nejen k majetkové situaci stěžovatele.

Nejvyšší správní soud odkazuje také na stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, podle kterého „*V této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zabavení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo náleze Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08.“*

Mají-li soudní poplatky zajistit výše uvedenou regulační funkci, musí soudy kromě majetkové situace účastníka řízení zohlednit i další okolnosti případu, např. v podobě procesního postupu daného účastníka v předmětném řízení, případně v dalších jím vedených řízeních před tímto soudem. Jak bylo shora uvedeno, Nejvyšší správní soud již vyslovil, že součástí posouzení specifických okolností žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuálních poměrů žalobce je také úvaha, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem (srov. shora citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91). Jakýkoli jiný závěr by byl v rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení mohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu i za okolností, jež svědčí o svévoli či šikanózním výkonu práva anebo představuje zjevně neúspěšný návrh.

Z výše uvedených důvodů tedy dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že napadené usnesení Městského soudu v Praze netrpí nezákonností ani jinou vadou podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., a kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona. Žalovaný měl ve věci úspěch, nevznikly mu však náklady řízení o kasační stížnosti přesahující rámec jeho běžné činnosti, proto mu soud právo na náhradu nákladů řízení nepřiznal.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. června 2011

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu